

- NÄE LUKUJEN TAAKSE-

Yrityksen tuloslaskelman ja
taseen tulkitseminen

Elise Audit

Anne-Mari Manninen

HT

<https://eliseaudit.wixsite.com/audit>

YRITYKSEN TALOUDEN RAPORTOINTI

Opi tulkitsemaan tilinpäätöstä, tuloslaskelmaa ja tasetta. Paljasta numeroiden taakse kätkeytyvät toistuvat mallit, poikkeamat ja trendit. Näe syy-seuraussuhteet.

Talousraportointi auttaa ymmärtämään missä yritys menee ja mikä on yrityksen taloudellinen tilanne.

Kirjanpidon tarkoitus on tuottaa tietoa, mistä yrityksen taloudellinen asema todella muodostuu. Kaikki kirjaukset päätyvät lopulta tuloslaskelmaan ja taseeseen.

Tuloslaskelmasta ja taseesta voidaan nopeasti havainnoida keskeiset luvut ja niiden avulla tuottaa seurattavat tunnusluvut.

Aineisto, jonka perusteella raportit tuotetaan on perustuttava ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon. Tällöin kirjanpito on tehtävä välitilinpäätöstasoisesti, jolloin mukana on kaikki olennaiset liiketapahtumat ajanjaksolta.

Raportointiin kuuluu siten reaaliaikaisuus, meno tulon kohdalle periaate ja jaksotusten laatiminen.

Yrityksen liiketoiminnan tunteminen on hyvin tärkeää, jotta raportit vastaavat tarkoitustaan ja niitä voidaan tulkita oikein.

Tuloslaskelman ja taseen rakenne mukaillee yrityksen varsinaista liiketoimintaa ja tarkoitusta. Tällöin tuotot ja kulut ohjautuvat oikeaan tuloslaskelman ja taseen kaavaan (kirjanpitoasetus määrittelee kaavat).

Kiinnostu tulos- ja tasetiedoista.

Yrityksen koosta riippumatta talousraportoinnille on aina olemassa tarve. Raportointi voi olla lakisäädelyä kuten kirjanpito ja viranomaisraportointi tai vapaamuotoisempaa analyysiä yrityksen johdolle.

Raportointi ja yrityksen taloudellisen tilan kartoittaminen aloitetaan kirjanpidon tulos- ja tasetiedoista. Parhaimmillaan raportointi on reaaliaikaisten tietojen seuranta yritykselle räätälöityjen tunnuslukujen kautta.

Tarkastellaan aluksi perusraporttien rakennetta ja niiden hyödynnettävyyttä.

TULOSLASKELMA

Tuloslaskelma kuvaa yrityksen liiketoiminnan tilanteen tietyllä tuotannon tasolla. Tuloslaskelma on käytännössä kannattavuuslaskelma.

Pelkistetty tuloslaskelma (**sisäisen laskennan katetuottolaskenta*)

*Tuloslaskelma	€	%
Liikevaihto	50.000,00	100
- muuttuvat kulut	- 22.000,00	
Myyntikate	28.000,00	56 %
- kiinteät kulut	- 18.000,00	
Käyttökate	10.000,00	20 %

Tuloslaskelman erät muodostuvat:

Liikevaihto = Myyntimäärä

- Muuttuvat kulut = Aineet ja tarvikkeet, alihankintapalvelut, riippuvat suoraan tuotannon ja myynnin määrästä

Myyntikate (%) = Myynnin kannattavuus

- Kiinteät kulut = Yrityksen toimintaan liittyvät menot; henkilöstökulut, toimitila, hallintopalvelut

Käyttökate (%) = Kertoo yrityksen varsinaisen liiketoiminnan tuloksen.

Katetuottolaskennan avulla voi seurata kannattavuutta ja suunnitella keinoja kannattavuutensa parantamiseksi.

Katetuotolla yritys kattaa kiinteät kustannukset. Silloin kun katetuotto ylittää kiinteät kustannukset yritys saavuttaa voitollisen tuloksen. Päinvastaisessa tapauksessa tulos jää tappiolle. Yrityksen pitäisi näin ollen kyetä saamaan katetuottoa kiinteiden kustannusten ja voittotavoitteen verran.

Tuloslaskelman analysointi

Tuloslaskelman seurannan hyödyt tulevat esille parhaiten vertailussa. Lukuja on hyvä vertailla eri ajanjaksoihin, kuukausisykleihin, edellisen vuoden jaksoihin ja pyrkiä selvittämään mistä poikkeamat ja erot ovat tulleet tai mihin ja miten lukuihin on päädytty.

Esimerkki- Tuloslaskelman analyysi (* sisäisen laskennan tuloslaskelma, mukana väliotsikot-myynti- ja käyttökate)

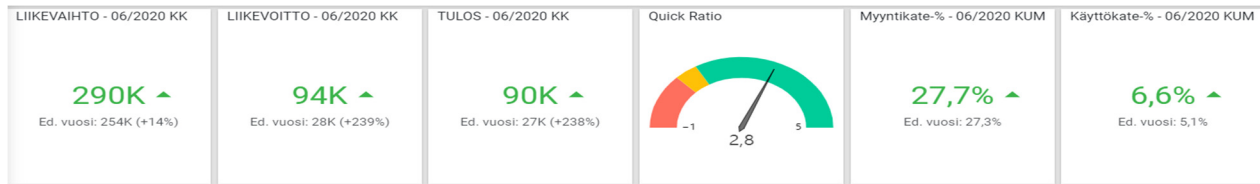
	12/2019		12/2018		12/2019		12/2018		Ero ed.	Ero-%
	kk-toteuma	100%	kk-toteuma	100%	Tilikauden alusta	100%	Tilikauden alusta	100%	vuoteen	
LIKEVAIHTO	562 756	100%	490 363	100%	6 063 334	100%	5 710 862	100%	352 472	6%
Valmistus omaan käyttöön										
Liiketoiminnan muut tuotot										
Materiaalit ja palvelut	-331 209	-59%	-309 652	-63%	-3 922 055	-65%	-3 767 851	-66%	-154 204	-4%
Muuttuvat henkilöstökulut	-71 000	-13%	-71 000	-14%	-852 000	-14%	-852 000	-15%	0	0%
Muut muuttuvat kulut										
MYYNTIKATE	160 547	29%	109 711	22%	1 289 279	21%	1 091 011	19%	198 268	
Henkilöstökulut										
Liiketoiminnan muut kulut	-65 144	-12%	-65 144	-13%	-781 732	-13%	-781 732	-14%	0	
KÄYTTÖKATE	95 403	17%	44 567	9%	507 547	8%	309 279	5%	198 268	64%
Poistot ja arvonalentumiset										
LIKEVOITTO	95 403	17%	44 567	9%	507 547	8%	309 279	5%	198 268	64%
Rahoitustuotot ja -kulut	-11 417	-2%	-13 417	-3%	-148 000	-2%	-172 000	-3%	24 000	14%
TULOS ENNEN TP-SIIRTOJA JA VEROJA	83 986	15%	31 150	6%	359 547	6%	137 279	2%	222 268	162%
Tilinpäätössiirrot										
Muut välittömät verot	-18 831	-3%	-8 663	-2%	-98 509	-2%	-60 186	-1%	-38 324	-64%
TILIKAUDEN TULOS	65 155	12%	22 487	5%	261 038	4%	77 093	1%	183 945	239%

Tuloslaskelmat luvut eivät pääsääntöisesti sisällä arvonlisäveroa.

Analyysissa mukana vertikaalinen analyysi-esim. Myyntikate-% (vertailukautena liikevaihto) ja trendianalyysi-Ero-% (vertailukautena perusvuosi edelliseen kauteen).

Tärkeimmiksi taloudellisiksi toimintaedellytyksiksi on perinteisesti mielletty kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius.

Tunnuslukuanalyysi arvioi yhtiön menestystä ja kehitystä erilaisten tunnuslukujen avulla.

Tuloslaskelman kannattavuuden tunnusluvut:

Liikevaihtoon suhteutetut kannattavuus mittarit:

Myyntikate ja myyntikate-%

- Kertoo myynnin kannattavuudesta

Käyttökate-%

- Käyttökate kertoo, kuinka paljon yrityksen liikevaihdosta jää katetta, kun siitä vähennetään yrityksen toimintakulut.

Liiketulos ja liiketulos-%

- Liiketuloksellaan yrityksen tulee kattaa mm. rahoituskulut, verot ja voitonjako, joten sen hyvyys riippuu pitkälti sekä yrityksen velan- että oman pääoman määrästä.

Nettotulos ja nettotulos-%

- Se on käytännössä yrityksen omistajille jäävä osuus tilikauden tuloksesta, joka toimii useimmiten mm. voitonjakopäätösten pohjana

Lyhyesti sanottuna tuloslaskelma antaa kuvan yrityksen tietyn ajanjakson tuotoista ja kuluista, kannattavuudesta.

Laajempaa taloudellista tietoa varten tulee myös tarkastella TASETTA

TASE kertoo mikä on yrityksen talouden asema ko.kauden lopussa. Taseessa listataan yrityksen varat ja velat.

(omaisuus, varat)	TASE	(kenen, oma pääoma, velat)
Vastaavaa		Vastattavaa
Pysyvät vastaavat		Oma pääoma
Aineettomat hyödykkeet		Osake, osuus- tai muu vastaava
<i>Patentit, lisenssit</i>		Rahastot
Aineelliset hyödykkeet		Edellisten tilikausien voittovarot
<i>Maa- ja vesialueet</i>		Tilikauden tulos
<i>Rakennukset</i>		
<i>Koneet ja kalusto</i>		
<i>Muut aineelliset hyödykkeet</i>		
Sijoitukset		
Pysyvät vastaavat yhteensä		Oma pääoma yhteensä
Vaihtuvat vastaavat		Vieras pääoma
<i>vaihto-omaisuus</i>		Pitkäaikaiset
Saamiset		<i>Rahalaitoslainat</i>
Rahoitusarvopaperit		Lyhytaikaiset
Rahat ja pankkisaamiset		<i>Ostovelat ja muut lyhytaik.</i>
Vastaavaa yhteensä		Vastattavaa yhteensä
Tase menee tasan		

Taseen vastaava puoli kertoo yrityksen omaisuuserät. Taseen vastattavaa puoli kertoo, miten yritystä on rahoitettu. Omilla sijoituksilla vai vieraalla pääomalla.

Tilinpäätöksen tulkitsijan kannalta tase on mielenkiintoinen sanonnan mukaisesti;
” On eroa sillä mitä yrityksessä todella tapahtui ja miltä luvut lopulta näyttävät”.

Sillä tilinpäätäjällä on kirjauksia tehdessään mahdollisuus valita eri vaihtoehtojen välillä, linjaten yrityksen strategiaa. Yritys voi esimerkiksi päättää kirjataanko tietynlaiset kulut vuosikuluksi vai aktivoidaanko ne hyödykkeisiin. Joihin tehdään sen jälkeen asianmukaiset poistosuunnitelmat, jolloin kuluvaikutus jakautuu useammalle vuodelle.

Taseessa olevien omaisuserien arvostus tulee tehdä vuosittain.

Yleensä aineellisten hyödykkeiden hankintameno vähennetään tuloslaskelmassa poistoina. Elleivät poistot riitä alentamaan hyödykkeen tasearvoa siinä määrin kuin arvo on todellisuudessa alentunut, suunnitelman mukaisia poistoja tulee tarkistaa.

Sijoitukset arvostetaan suomalaisessa tilinpäätöksessä pääsääntöisesti hankintahintaan tai sitä alempaan markkina-arvoon.

Pysyvissä vastaavissa esitettäviin sijoituksiin, kuten tytäryhtiön osakkeisiin arvonalennus tehdään, mikäli arvonalentumista pidetään pysyvänä.

Muut pitkävaikutteiset menot, kuten taseeseen aktivoitujen kehittämismenot arvostetaan enintään siihen arvoon, kuin niistä on vastaisuudessa odotettavissa tulovirtoja yritykselle. Huomioitavaa on, että taseeseen aktivoitujen kehittämismenot vähentävät osakeyhtiöstä jaettavissa olevien voittovarojen määrää.

Myytävissä tuotteissa eli vaihto-omaisuudessa arvo määräytyy ns. alimman arvon periaatteella, tilinpäätöksessä tulee valita alin seuraavista kolmesta vaihtoehdosta: alkuperäinen hankintameno, tilinpäätöspäivän todennäköinen jälleenhankintameno tai tilinpäätöspäivän todennäköinen myyntihinta.

Myyntisaamiset taseessa esitetään siinä arvossa, kuin niiden kotiutumista pidetään todennäköisenä. Alaskirjaus tulee ajankohtaiseksi silloin, kun luottotappiota pidetään todennäköisenä.

Rahoissa ja pankkisaamisissa esitetään varat, jotka ovat yhtiön käytettävissä.

Oma pääoma

Nykyisen osakeyhtiölain säännösten mukaan oman pääoman mennessä negatiiviseksi tulee osakepääoman menettämisestä tehdä ilmoitus Patentti- ja rekisterihallitukselle ja siitä tulee merkintä julkiseen rekisteriin. Mikäli oman pääoman negatiivisuuden rekisteröintimerkintä halutaan välttää, voidaan yhtiöön sijoittaa varoja esim. sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

TASEEN keskeisiä tunnuslukuja

Pääomaan suhteutetut tuottomittarit

Oman pääoman tuotto-% (ROE)

- Oman pääoman tuotto-% on yksi tärkeimmistä omistajien ja sijoittajien käyttämistä yrityksen kannattavuutta kuvaavista mittareista. Tunnusluku kertoo yrityksen kyvystä huolehtia omistajien yritykseen sijoittamista pääomista.
- Luku kertoo, kuinka paljon omalle pääomalle on kertynyt tuottoa tilikauden aikana.
- viitteelliset normiarvot ovat: Hyvä 15-20%
- Suuret investoinnit, jotka ovat sitoneet yrityksen pääomia, mutta eivät ole ehtineet tuottaa vielä tuloa voivat aiheuttaa ongelmia tunnusluvun kehityksen arviointiin.

Sijoitetun pääoman tuotto-%

- Sijoitetun pääoman tuotto-% on yksi tärkeimmistä tilinpäätösanalyysin tuottamista tunnusluvuista. Se mittaa yrityksen suhteellista kannattavuutta eli sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle
- viitteelliset normiarvot ovat: Hyvä 10-15%

Vakavaraisuus

Pääomarakenne ja rahoituksen riittävyys

Omavaraisuusaste-%

- Tunnusluvun arvo kertoo, kuinka suuri osuus yhtiön varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Mitä korkeampi yrityksen omavaraisuusaste on, sitä vakaammalle pohjalle yrityksen liiketoiminta rakentuu.
- Laskusääntö
$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = 100 * \frac{\text{omat varat}}{\text{(oikaistun taseen loppusumma - tehtyyn työhön perustuvat ennakkomaksut)}}$$

Viitteelliset normiarvot: hyvä 35-50%

Maksuvalmius

Quick ratio

- Quick ratio eli happotesti mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään. Tunnusluku mittaa yrityksen kassavalmiutta ja rahoituspuskurien tilaa. Yrityksen rahoituspuskurit eivät saa olla liian pienet, sillä tällöin yrityksellä ei ole käytettävissä varoja mahdollisiin yllättäviin menoihin.

Laskusääntö

- Quick ratio = (Lyhytaikaiset saamiset + rahat ja pankkisaamiset + rahoitusarvopaperit) / (lyhytaikainen vieras pääoma - lyhytaikaiset saadut ennakkomaksut)
- Luvun suositusarvo on 1, jolloin yrityksen rahoitusomaisuus kattaa täysin lyhytaikaisten velkojen määrän, hyvä jos yli 1

Yrityksen kannattaa valita sellaiset tunnusluvut seurantaan, mitä yleisesti seurataan ja mikä on tärkeä tunnusluku yrityksen tilanteessa.

Lyhyesti kerrattuna yrityksen arvo muodostuu taseessa ilmenneistä omaisuuseristä, kassavirrasta ja tuloksesta. Lopullinen arvo muodostuu kuitenkin markkinoiden tulevaisuuden odotuksiin kassavirroista

Markkinoiden tulevaisuuden odotukset puolestaan useassa tapauksessa perustuvat yrityksen historialliseen tilinpäätösinformaatioon ja erityisesti sen perusteella ennustettuun taloudelliseen suoritukseen.

Yrityksen arvonmääritys

PK-yrityksen omistajayrittäjän on hyvä myös miettiä sekä yrityksensä arvoa, sen kehittämistä että verosuunnittelua. Perinteisesti yrityksen arvo lasketaan yrityskaupan, osakeannin tai vähemmistöosuuden lunastamisen yhteydessä.

Arvonmäärityksen kohteena voi olla liiketoiminnan arvo tai osakekannan arvo. Ostettaessa vain liiketoiminta mukana ei seuraa velkoja eikä muitakaan vastuita tai velvoitteita. Jos ostetaan koko osakekanta, niin silloin siirtyvät kaikki ostetun yhtiön riskitkin uudelle omistajalle.

Arvon laskenta perustuu toteutuneisiin ja ennakoituihin tilinpäätöksiin. Kaikki arvoon vaikuttavat tekijät pyritään näyttämään ennakoiduissa tuloslaskelmissa tai taseissa elleivät ne jo näy riittävällä tarkkuudella toteutuneissa tilinpäätöksissä.

Jos käytetään vain toteutuneita tilinpäätöksiä, niin silloin kyseessä on historiallinen arvonmääritys. Se tehdään analysoimalla ja tarpeen vaatiessa oikaisemalla 3 – 5 viimeisimmän vuoden tilinpäätökset.

Miten verottaja laskee yrityksesi arvon?

Osakkeen, osuuden tai liikkeen- ja ammatinharjoittajan elinkeinotoiminnan käypä arvo määritetään yleensä yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon perusteella. Tämä on varovainen arvio yhtiön arvosta.

Yhtiön käyvän arvon määrittäminen substanssi- ja tuottoarvon perusteella on kaavamaista. Yrityksen arvonmäärittämisessä käytettävästä menetelmästä riippumatta verotuksessa yrityksen minimiarvona pidetään substanssiarvon perusteella laskettua arvoa. **Substanssiarvo** = yrityksen varoista vähennetään velat

PK-yrityksen verosuunnittelu

Verosuunnittelulla tarkoitetaan lähinnä PK-yrityksen sekä sen omistajayrittäjän suunnitelmallisia toimia tilikauden aikana.

Useimmiten pääasiallisena tavoitteena on PK-yrityksen eritoten nettovarallisuuden kasvattaminen, jolla taas pyritään vaikuttamaan voitonjakoon osinkojen muodossa.

Usein myös pienemmissä PK-yrityksissä tulee harkittavaksi se, kannattaako omistajayrittäjän maksaa itselleen palkkaa, taikka kannattaako omistajayrittäjän nostaa ainoastaan osinkoa PK-yrityksestä.

Tällöin nyrkkisääntönä voitaneen suositella, että omistajayrittäjän kannattanee maksaa itselleen kohtuupalkkaa yrityksen tuloveroprosenttiin saakka, eli siten, että omistajayrittäjän henkilökohtainen ansiotuloveroprosentti on 20 % tienoilla.

PK-yrityksellä on kuitenkin edelleen käytettävissä joitakin vaikuttamismahdollisuuksia tulokseen tilinpäätöshetkellä. Käytännössä tämä tarkoittaa menojen huomioimista ja jaksottamista; tilikauden menoja voidaan kirjata joko tilikauden menona tai aktivoida taseeseen.

Verosuunnittelu itsessään ei ole laitonta. Huomioidessa myös sen, että osakeyhtiön pääasiallisiin tehtäviin lukeutuu voiton tuottaminen, on siten myös luonnollista, että verorasitusta pyritään optimoimaan mahdollisimman kevyeksi.

Osakeyhtiön ja omistajayrittäjien välinen verosuunnittelu on tärkeää kahdenkertaisen eli päällekkäisen verotuksen minimoimiseksi.

Taloushallintopalveluja tuottavat pystyvät tarjoamaan digitaalisen ja reaaliaikaisen raportoinnin myötä tuloslaskelman ja taseen analysointeja sekä verosuunnittelua omistajayrittäjä näkökulma huomioiden.